

Athugasemdir Ungsólar við frummatsskýrslu

Ungsól er samtök ungs fólks sem býr í eða hefur sterk tengsl við sveitarfélög sem Þjórsár rennur um og lætur sig umhverfismál sveitarinnar varða. Félagið hefur staðið fyrir ýmsum viðburðum. Þar þar hæst að nefna Þjórsáttíð sem haldin var árið 2012. Þar spiluðu fjölmargar þekktar hljómsveitir auk þess sem haldið var málþing til að vekja athygli almennings á svæðinu og hvaða afleiðingar fyrirhuguð Hvammsvirkjun getur haft.

Ungsól hefur kynnt sér allar skýrslur tengdar Hvammsvirkjun til hlítar, þar með talið frummatsskýrslu en athugasemdir vegna hennar má sjá hér að neðan.

Einnig viljum við minna á athugasemdir sem Ungsól gerði vegna deiliskipulags Hvammsvirkjunar. 110 manns skrifuðu undir þær athugasemdir og látum við þær fylgja með hér á eftir athugasemdum við frummatsskýrslu.

Í upphafi viljum við gera alvarlegar athugasemdir við ferlið, þar sem við teljum að þetta sé síst af öllu á jafnréttis grundvelli. Almennir borgarar treysta sér alla jafna ekki til að setjast yfir langar skýrslur og úttektir til að setja sig inn í efnið sem er til umfjöllunar. Því er varhugavert að túlka sem svo að það þyki ekki athugavert nema síður sé.

Almennt um skýrsluna má segja að margt efni hennar sé í besta falli villandi. Við teljum myndir sem settar eru fram gefi mjög skakka mynd af því hvernig heildarmynd svæðisins muni breytast. Auk þess sé varhugavert að setja efnið fram án þessa að gera því ákveðinn og greinilegan fyrirvara.

Óafturkræf og ónauðsynleg framkvæmd

- Við í Ungsól teljum það tímaskekkju að fórna fallegu og fjölbreyttu lífríki Þjórsár til framleiðslu raforku sem umdeildanlegt er hvort þjóðin þurfi yfir höfuð á að halda.
- Landsvirkjun hefur talað um að nauðsynlegt sé að virkja meira til að mæta vaxandi orkuþörf. Við setjum spurningamerki við þessa staðhæfingu og krefjumst þess að ljóst sé í hvað eigi að nota orkuna. Ólöf Rós Káradóttir verkefnisstjóri Hvammsvirkjunar nefndi á fundi sveitarstjórnar í Skeiða-og Gnúpverjahreppi að nota ætti orkuna úr Hvammsvirkjun í Thorsil. Ef rétt reynist teljum við í Ungsól það algjört glapræði og skammarlega soun á orku og landi.
- Sala orku til stóriðjuframkvæmda á að heyra sögunni til. Þessi hrossakaup með auðlindir þjóðarinnar eru til skammar en auk þess borga þessi fyrirtæki yfirleitt ekki skatta hér á landi og skilja þannig einungis eftir sig sviðna jörð.
- Óspillt náttúra er ómetanleg auðlind fyrir alla þjóðina og teljum við það skyldu okkar að standa vörð um Þjórsá og koma í veg fyrir að enn frekari spjöll verði unnin á henni.

Gagnrýni á matsferlið

- Við gagnrýnum harðlega þá ákvörðun Skipulagsstofnunar að ekki skuli hafa verið gert nýtt umhverfismat í heild sinni heldur byggt að mestu á umhverfismati sem gert var fyrir aðra virkjun, Núpsvirkjun, árið 2004.
- Forsendur hafa breyst mikið á þessum 17 árum og á það ekki einungis við um áhrif á ferðaþjónustu og útivist og ásynnd lands.
- Dæmi um hvað hefði þurft að rannsaka nánar eru mýmörg en við nefnum hér einungis nokkur
 - Möguleg áhrif á hitaveitu Gnúpverja ekki verið skoðuð.
 - Samfélagsleg áhrif lítið sem ekkert verið rannsökuð en það er verulega ámælisvert þar sem ljóst er að fyrirhuguð virkjun hefur

hangið eins og mara yfir samfélaginu og valdið sundrung meðal íbúa sveitarfélagsins.

- Ófullnægjandi mat á áhrifum á laxastofn í Þjórsá. Til dæmis má nefna að í skýrslunni “Fiskirannsóknunum á vatnasviði Þjórsár árið 2016” kemur fram að Þverá við bæinn Fossnes er mikilvæg á fyrir hrygningu laxins. Þverá mun gjöreyðileggjast með tilkomu lónsins og þar með mikilvægur hrygningarstaður.
- Náttúruvá: virkjunin er á þekktu jarðskjálftasvæði en Suðurlandsskjálftar hafa skekið svæðið frá örófi alda. Því er lýst í gömlum heimildum að Skarðsfjall hafi hrist sig eins og hundur í jarðskjálftunum en lónið fyrir Hvammsvirkjun liggur jú rétt við fjallið. Ef lóngarðar myndu bresta í jarðskjálfa væri öllum sem staddir væru neðan lóns í námunda við árfarveginn verulega hættu búinn. Ekki hefur verið gerð nægileg grein fyrir hvernig bregðast skuli við slíkrí uppákomu.
- Samfélagsáhrif: Áhrif á líðan fólks, samstöðu eða samstöðuleysi, ágreining o.sfrv.
- RRF skýrslan (könnun meðal íbúa og sumarhúsaeyganda) er verulega gölluð. Villandi myndir settar fram og spurningar varðandi afþreyingu á svæðinu óviðeigandi. Tenging við brú yfir Þjórsá veldur skekkju á öllum niðurstöðum þar sem brúin er talin fram sem mótvægisáðgerð sem hún er ekki eins og réttilega kemur fram í frummatsskýrslunni. Það ætti því hvergi að byggja á niðurstöðum könnunarinnar heldur framkvæmd hana upp á nýtt. Við í Ungsól bjóðum okkur fram til að aðstoða við gerð nýrrar viðhorfskönnunar.
- Kynningarfundir Landsvirkjunar gefa einhliða mynd af fyrirhuguðum framkvæmdum. Rétt hefði verið að halda opinn fund, vel auglýstan í fjölmiðlum með dagskrá þar sem báðar hliðar málsins hefðu fengið hljómgrunn. Það er auðvelt að láta framkvæmdina líta vel út og slá ryk í augu fólks sem ekki hefur náð að kynna sér og lesa þær fjölmörgu skýrslur og rannsóknir sem hafa verið gerðar í tengslum við Hvammsvirkjun. Ungsól óskar því eftir nýjum kynningarfundi.

Áhrif á ferðapjónustu og útivist, landslag og ásýnd lands

- Virkjunin mun skemma þá falletgu heild sem árfarvegur Þjórsár og Þjórsárdalur eru. Þó ekki hafi verið eins mikill straumur af erlendum ferðamönnum inn í Þjórsárdal og reyndin er víða annars staðar á landinu er um einstakan áfangastað að ræða sem nýtur einmitt sérstöðu vegna þess hve tiltölulega óspillt svæðið er.
- Þjórsárdalur hefur lengi verið mikilvægur áfangastaður fyrir Íslendinga sem eru á ferðalagi um landið. Að keyra um Þjórsárdalinn, stoppa við Gaukshöfða og horfa yfir mikilfenglegan farveg Þjórsár er einstök upplifun sem ekki verður metin til fjár.
- Mikið er um hestaferðir inn Þjórsárdal og þaðan upp á hálendið (Fjallabaksleið, Gnúpverjafrétt og Sprengisand). Mörg fyrirtæki gera út hestaferðir þangað og myndi það hafa veruleg skaðleg áhrif á starfsemi þessara fyrirtækja ef virkjunin yrði að veruleika.
- Fjársafn Gnúpverja er rekið niður Þjórsárdalinn meðfram Þjórsá og fyrirhugaðri Hvammsvirkjun. Um er að ræða aldagamla hefð og ómetanlegar menningarminjar. Við Bringu sem er staðsett ofan við lónið var tekin mynd sem prýddi gamla hundrað krónu seðilinn. Að reka fjársafnið á bökkum lónsins skemmir alla upplifun og stemningu en gæti einnig haft í för með sér hættu fyrir sauðfé, hesta og menn sem þyrftu að feta sig eftir mjóum vegi á lónbrúninni.
- Veruleg hættu er á rofi og foki úr farvegi Þjórsár neðan stíflu þar sem rennslið verður einungis 3% af venjulegu rennsli þegar verst lætur. Á svæðinu er oft stíf norðaustanátt en veruleg hættu er á að vindurinn muni rífa upp óvarða bakkana og valda þannig óbætlanlegu tjóni á gróðri. Einnig myndi uppfokið skerða búsetuskilyrði þar sem hættu væri á sandfoki. Mótvægisáðgerðir sem

Landsvirkjun hefur tiltekið vegna þessa eru almennt orðaðar og lítið/ekkert útfærðar. Mikið er í húfi og algjörlega óásættanlegt að þetta hafi ekki verið rannsakað nánar á fyrri stigum og sett fram skýr stefna um hvernig koma skuli í veg fyrir rof og fok.

- Veidileyfi eru seld í Þjórsá og ár sem í hana renna. Villta laxastofninum í Þjórsá er veruleg hættu búin vegna virkjunar. Talað um í frummatsskýrslu og greinargerð við deiliskipulag að Kaplan “fish friendly” hverflar sem notaðir verða “auki verulega lífslíkur laxa skv upplýsingum frá vélarframleiðanda”. Í þessu sambandi má benda á það að framleiðandi ofnsins hjá United Silicon sagði að hann ætti ekki að menga sem hann svo gerir. Gerum því athugasemd við að gleypst sé hrátt við upplýsingum frá framleiðanda án þess gera á því prófun fyrst. Eins er erfitt að sjá fyrir sér að laxinn komist lönd eða strönd þegar rennsli árinna verður einungis 3%. Ekki nóg að það sé haldið að laxinn muni lifa þetta af, þarf haldbærar rannsóknir og sannanir sem eru ekki til staðar. Veidileyfi eru seld bæði til einstaklinga en auk þess má nefna að fyrirtæki sem gerir sérstaklega út á laxveiði fyrir erlenda ferðmenn hefur augastað á svæðinu. Þarna er því bæði verið að stofna Laxastofni í Þjórsá í hættu og skerða atvinnumöguleika á svæðinu í leiðinni.
- Viðey er skógivaxin friðlýst eyja í Þjórsá. Í frummatsskýrslunni segir eftirfarandi: “Viðey er friðlýst og hefur náttúruverndargildi og Mýrarskógur nýtur hverfisverndar, en hvorugt svæðið verður fyrir áhrifum”. Við mótmælum þessari staðhæfingu alfarið. Með virkjuninni verður Viðey í verulegri hættu fyrir ágangi sauðfjár sem og mannfólks. Sem mótvægisáðgerð hefur verið rætt um að girða eyjuna af. Það mun valda verulegu útlitslýti á heildarásýnd svæðisins fyrir nú utan þá alþekktu staðreynd að sauðfé kemst oft í gegnum girðingar. Eins verður eyjan í rofhættu vegna minna rennslis í Þjórsá neðan stíflu. Þá teljum við að með svo takmörkuðu árrennslis muni grunnvatnsstaða í Viðey breytast og valda breyttum skilyrðum lífríkis. Við teljum að girðing myndi þar að auki hefta aðgang fugla að eyinni sem nýta sér aðflug eða kæmu beint úr ánni.

Ungsól er alfarið á móti fyrirhugaðri Hvammsvirkjun. Við óskum eftir svari við athugasemdum okkar og viljum gjarna fá fund með Skipulagsstofnun til að ræða betur ofangreinda punkta og færa rök fyrir máli okkar.

Athugasemdir við greinargerð vegna deiliskipulags

Með þessu bréfi viljum við lýsa yfir óánægju okkar yfir því að Hvammsvirkjun verði sett inn í deiliskipulag Skeiða- og Gnúpverjahrepps. Að þessu bréfi stendur ungt fólk sem hefur alist upp í sveitinni, býr þar í dag, á rætur að rekja þangað eða hefur á annan hátt sterka tengingu við sveitina.

Fyrirhugaðar virkjanaframkvæmdir hafa hagsmuni samfélagsins í Skeiða- og Gnúpverjahreppi ekki að leiðarljósi. Samfélagið hefur í áráraðir fundið fyrir áhrifum þess að vera undir járnhæl óvissu sem fylgir því að hafa þetta mál hangandi yfir sér. Mál af þessum toga valda miklu álagi á jafn lítið samfélag eins og Skeiða- og Gnúpverjahreppur er. Við höfum nú þegar fundið fyrir þessum áhrifum eftir áratuga þóf um virkjanir í Þjórsá.

Þegar við horfum til framtíðar finnst okkur virkjanaframkvæmdir í neðri Þjórsá ekki vera atvinnuuppbygging og framtíðarsýn sem er aðlaðandi fyrir ungt fólk. Þessi framkvæmd ýtir einnig undir einhæfni í atvinnusköpun sem er ekki til hagsbóta fyrir neitt samfélag. Sér í lagi í ljósi þess fjölda virkjana sem nú þegar er að finna innan marka sveitarfélagsins. Með fyrirhugaðri virkjun verða engin varanleg störf til í Skeiða- og Gnúpverjahreppi. Þess í stað er hættu á að virkjunin skaði aðra atvinnuuppbyggingu.

Mannfjöldapróun í Skeiða- og Gnúpverjahreppi hefur verið mjög neikvæð og það vantar sárlega ungt fjölskyldufólk á svæðið. Við teljum að Hvammsvirkjun muni gera lítið til þess að laða þennan hóp að, heldur muni hún þvert á móti skerða verulega þá fjölmörgu möguleika sem eru til atvinnuuppbyggingar á svæðinu. Helstu skerðingarnar sem við sjáum eru á sviði landbúnaðar og ferðaþjónustu en möguleikar í þessum greinum eru óteljandi í sveitinni okkar.

Framkvæmdir munu hafa í för með sér eyðileggingu á gróðri og jarðvegi, stór svæði af grónu landi fara undir lón, vegi, skurði og haugsvæði. Landslag mun skemmast og gjörbreytast.

Landbúnaðarland færi undir lón og setur þannig bændur á svæðinu í ómögulega stöðu. Áin yrði færð úr sínum náttúrulega farvegi, leidd í skurði eða göng sem veldur því að langir kaflar hennar verða mjög vatnslitlir og við það skapast uppfokshætta.

Ekki hefur komið fram með skýrum hætti í hvað skuli nota orkuna sem Hvammsvirkjun myndi framleiða. Við undirrituð teljum það tímaskekkju og soun á verðmætum að sökkva landi sem hægt er að nota í margvíslegum tilgangi til að framleiða orku fyrir stóriðju svo sem álver.

Ferðamenn streyma til Íslands sem aldrei fyrr, því er ferðaþjónusta vaxandi atvinnugrein. Nauðsynlegt er að skoða vel hvaða áhrif Hvammsvirkjun gæti haft á ferðaþjónustu á svæðinu. Þjórsárdalur hefur upp á gríðarmikla möguleika að bjóða, einna mestu á landinu með alla sína náttúrufegurð. Í Þjórsárdal finnst fágæt dæmi um samspil manns og gjöfullar náttúru, sögu byggðar, náttúruhamfara og eyðingar. Þar er enn hægt að heimsækja híbýli manna frá Þjóðveldisöld. Í Þjórsárdal eru ótal vannýtt tækifæri til útivistar- og ferðaþjónustu sem geta styrkt byggð og atvinnu í sveitarfélaginu sé rétt að málum staðið. En hver vill fara út í ferðaþjónustu með tilheyrandi kostnaði þegar virkjanaframkvæmdir eru yfirvofandi? Sjálfbær þróun er þróun samfélags sem tekur mið af vistfræðilegum og hagrænum þáttum, en einnig menningarlegum og félagslegum þörfum bæði núlifandi og komandi kynslóða. Nauðsynlegt er að taka alla þessa þætti með þegar teknar eru stórar ákvarðanir sem munu hafa áhrif til langs tíma. Nú þegar hafa komið í ljós slæm áhrif á mannlíf og samfélög við Þjórsá vegna hugmynda og undirbúnings þessara virkjana. Virkjanir í neðri Þjórsá standast því ekki kröfur sjálfbærrar þróunar. Við getum ekki sætt okkur við að áhrif Hvammsvirkjunar á nærsamfélag, ein af stöðum sjálfbærrar þróunar, hafi ekki verið skoðuð í þau af þar til bærum fagmönnum í mati á umhverfisáhrifum.

Við verðum að hugsa til framtíðar. Hvammsvirkjun er óafturkræf framkvæmd. Það eru til aðrar og betri leiðir sem hægt er að fara í sátt við náttúru og menn. Fyrir utan allt framangreint fer umrædd framkvæmd þvert gegn eignarrétti, friðhelgi einkalífs, atvinnuréttindum og atvinnufrelsi fjölmargra íbúa innan sveitarfélagsins sem vernduð eru af stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944. Ekki verður gengið á þau réttindi nema bætur komi fyrir og fyllsta meðalhófs verði gætt.

Undirrituð áskilja sér fullan rétt til að krefjast upplýsinga, gagna, gera frekari athugasemdir á síðari stigum, krefjast bóta vegna skerðinga á réttindum og reka mál, bæði fyrir stjórnsýslunni og dómstólum.

Virðingarfyllst

- 1. Alexandra Guttormsdóttir 310889-2379**
- 2. Andri Ólafsson 011085-3189**
- 3. Anna Björk Hjaltadóttir 020877-5379**
- 4. Anna Guðrún Þórðardóttir 181097-3029**
- 5. Anna Sigríður Valdimarsdóttir 031081-5999**
- 6. Aníta Ólög Jónsdóttir 221285-2479**
- 7. Aron T. Skaftason 150690-2859**
- 8. Auður Gróa Valdimarsdóttir 280790-3469**
- 9. Ágústa Rúnarsdóttir 250176-4309**

10. Álfheiður Viðarsdóttir 120278-4369
11. Árný Fjóra Ásmundsdóttir 170391-2339
12. Ásthildur Sigurðardóttir 190491-2349
13. Benjamín Julian 220890-3769
14. Birgir Sigurjón Birgisson 300191-2159
15. Birgir Stefánsson 061095-2259
16. Bjarni Arnar Hjaltason 121185-2539
17. Bjarni Már Ólafsson 290191-3279
18. Bjarni Rúnarsson 230389-2929
19. Bryndís Oddsdóttir 050389-2439
20. Brynja Sóley Plaggenborg 020692-4649
21. Daði Freyr Pétursson 300692-2229
22. Dórótea Høeg Sigurðardóttir 090486-2259
23. Drífa Atladóttir 240697-2709
24. Droplaug Guttormsdóttir 020686-3679
25. Edda Pálsdóttir 070889-4129
26. Egill Gestsson 050281-3459
27. Eiríkur Ólafsson 290986-2309
28. Elin Moqvist 140683-2999
29. Ellen Ýr Aðalsteinsdóttir 011177-3019
30. Erlingur Snær Loftsson 290191-2899
31. Eydís Inga Valsdóttir 150290-3179
32. Gestur Pálsson 140698-2029
33. Gísli Viðar Oddsson 160183-4899
34. Glódís Margrét Guðmundsdóttir 020990-2799
35. Guðbjörg A. Finnbogadóttir 080691-2979
36. Guðlaugur Sigrúnarson Kristmundsson 140981-3899
37. Guðmundur Stefán Guðmundsson 130183-4689
38. Guðmundur Valur Viðarsson 030483-3679
39. Guðný Stefanía Tryggvadóttir 160191-2609
40. Gunnar Sigfús Jónsson 070385-2529
41. Gunnlaugur Bjarnason 231295-2409
42. Hafþór Ingi Ragnarsson 021195-2199
43. Halla Rúnarsdóttir 130384-3239
44. Halldóra Egilsdóttir 201191-3279
45. Hallgrímur Pálsson 150595-2669
46. Helga Høeg Sigurðardóttir 210388-2499
47. Helga Hrönn Karlsdóttir 020592-3039
48. Helga Katrín Tryggvadóttir 210684-2209
49. Heiðrún
50. Hinrik Ingi Hinriksson 281281-3809
51. Hjalti Freyr Ragnarsson 020991-2409
52. Hjördís Ólafsdóttir 240990-3939
53. Hólmfríður Ísold Steinþórsdóttir 070896-2309
54. Hringur Ásgeir Sigurðarson 280794-2819
55. Hugrún Embla Sigurðardóttir 020297-2559
56. Iðunn Pálsdóttir 211298-2279
57. Ingunn Ásta Sigmundsdóttir 260279-4679
58. Ingvar Hersir Sveinsson 210695-2149
59. Ísak Jökulsson 010592-2169
60. Jakob Þór Schram Eiríksson 210793-2089
61. Josephin Denami 181286-3699
62. Jóhann Knútur Karlsson 181090-2519
63. Jóhanna Høeg Sigurðardóttir 041291-2149
64. Jóhanna Ósk Tryggvadóttir 120881-2999

65. Jón Einar Valdimarsson 291283-8889
66. Jón Emil Guðmundsson 100785-2349
67. Jón Karl Axelsson Njarðvík 180295-2329
68. Jón Marteinn Finnbogason 170789-2889
69. Jóna Þórunn Ragnarsdóttir 161086-2829
70. Karl Gústaf Skaftason 261295-2379
71. Klaas Stronks 070981-3519
72. Klara Jónasdóttir 170486-2859
73. Kristinn Högnason 311294-2889
74. Kristín Gestsdóttir 081288-2089
75. Kristjana Jónasdóttir 200684-2499
76. Kristmundur Guðmundsson 281079-3959
77. Krístrún Oddsdóttir 181184-3459
78. Lilja Jóhannesdóttir 160481-5799
79. Logi Pálsson 241086-2089
80. Magnús Bjarni Skaftason 240494-2569
81. Margrét Guttormsdóttir 070196-2049
82. Margrét Steinþórsdóttir 280400-2110
83. Máni Sveinn Þorsteinsson 081098-3369
84. Móey Pála Rúnarsdóttir 110497-2299
85. Ólafía Sigurðardóttir 050200-3020
86. Pálína Axelsdóttir Njarðvík 120291-2899
87. Pétur Gunnarsson 180195-3949
88. Pétur Sólmar Guðjónsson 170587-2949
89. Rannveig Ágústa Guðjónsdóttir 110791-2169
90. Sigfús Sigfússon 020181-3119
91. Sigrún Jensdóttir 100684-3149
92. Sigríður Lára Jónasdóttir 280200-2120
93. Sigríður Magnea Kjartansdóttir 201000-2970
94. Sigríður Sóley Sveinsdóttir 260791-2069
95. Sigurður Finnbogason 171186-2779
96. Sigurður Ólafsson 250594-3569
97. Sigurður Kristmundsson 211093-3079
98. Sigurður Rúnar Rúnarsson 100288-3549
99. Sólveig Halldórsdóttir 080489-2509
100. Stefanía Eypórsdóttir 080287-2409
101. Steinn Vignir Kristjánsson 261192-3579
102. Sunneva Sól Árnadóttir 300300-3320
103. Sýlvía Anna Davíðsdóttir 050495-3379
104. Sölvi Snær Jökulsson 070294 2659
105. Una María Bergmann 250391-3829
106. Vaka Rúnarsdóttir 281081-3309
107. Valgerður Kristmundsdóttir 130584-2419
108. Viðar Stefánsson 031089-2559
109. Þóra Bjarnadóttir 141183-2499
110. Þórdís Björt Sigþórsdóttir 090489-2169